

חלכות נטילת ידים סימן ר' .

טבע המדינות והאקלימים והמזגים והמשתנים (וכ"כ
התוס' פ"ק דמ"ק), עמש"ש כוורא שמוך למסרחי מעלי והוא
למשתני עליה אבואה שאין שייך בזמן הזה עי' ערוך ערך כוורא כ"כ
התוס' חולין מ"ז ד"ה כל) לענין פרה צת ג' ודאי לכהן
וכ"כ הפוסקים גבי יולדות למקוטעים עי' צ"י אבה"ע (סי'
קע"ז גבי יולדות לשבעה יולדות למקוטעים מ"ש בשם
הרשב"ץ) ולכוסוף אומץ בוא נא אתי ואראך פרק שלם
בדברי הרמב"ם (שהוא פ"ד מה' דעות) שדבר שם בהנהגת
הבריאות, ורובו ככולו סותר לדברי הש"ס גי' מ"ש (בה"ב)
יפחת רביע משבעה סותר מ"ש לי' אליהו לר"כ בפרק ערבי
פסחים אכול שליש והנז' שליש וכולי מ"ש שם ולא ישתה הוא
נגד מ"ש ברכות (דף מ') המקפה הכילתו ושבת (דף מ"א)
ובכ"מ ומ"ש שם שלא ישן עד ארבע שעות אחר אכילתו עי'
ב"מ (ק"יג) ארבע גרמידי ועי' מ"ק (דף י"א) כוור' תחלא
וחלצא לטעון גופא מ"ש (בה"י) דברים המשלשלים אוכל קודם
אכילה לא כן מבואר כתובות (דף יוד ע"ב) תמרים משום
דמשלשלים במנחה רעים ועי' פרש"י שם מ"ש מאכלים הרעים
מאד הכרוב מבואר בהיפוך בע"ג (דף כ"ט) וברכות (דף מ"ד
ע"ב) מ"ש הפול והעדשים לא יאכל כלל לא נראה כן בברכות
(דף מ') ובעירובין (דף כ"ח), מ"ש השלשלים והשומים וכולי,
לא נראה כן בעירובין (דף נ"ו) מ"ש (בה"י) והתמרים מבואר
בהיפוך בגיטין (דף ע') וכתובות (דף י' ע"ב) מכל זה עין
רואה ואין מילין תבחן שבדרכי הרפואה והסגולה לא חש לדברי
התלמוד ולבו הלך בדרך רפואות טבעיות לפי טבע זמנו ומקומו
וכ"כ מדבריו (פ"י מה' שחיטה), עיי"ש וברא"ש (פ"א) ובכ"ש
חולין (כ"ח), ואל תשיבנו ממ"ש (בפ"ג מה' שביטת עשור ה"ב)
ומדיחה אשה ידה ביוהכ"פ ונותנת פת לתינוק וזה מבואר ביומא
(דף ע"ז) ובחולין (דף ק"ז ע"ב) משום שבתא ופרש"י ר"ר
השורה על הידים שחרית ולפמ"ש היה לו להרמב"ם להשמיט
דין זה כיון שאינו נוהג האידנא ואם יסבור כפי' התוס' שם
כ"ש שאינו נוהג כמ"ש שם זה אין מן התימה כי הרמב"ם
העתיק דין הנמצא בגמ' כדרכו וכ"מ באם המצא ימצא איזה
מקום שם מצוי סכנת ר"ר כמו בזמן התלמוד מותרת להדיח
ידה ל"ח פת לתינוק ובמקום שאין מצוי בל"ז לא תדיח ידה
כיון שהף בחול אינה נוטלת ידה והשתא אחר של הרמב"ם אין
לחוש בזה"ל על סכנה של ר"ר ממילא אע"ג שהטור והש"ע
הזהירו ליטול ידיו ג"פ משום ר"ר וראוי לכל בע"כ לזהר בזה
כי בזהר מבואר דזולת הסכנה רוח טומאה שורה על הידים
וזה שזה בכל זמנים ומקומות מ"מ לענין דיעבד ולאסור המאכל
עי"כ כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו כ"כ ברור, עוד נראה
דגם בזמן התלמוד שהיתה ר"ר חזקת לכ"ע מ"מ בנידון דידן,
אין גאסור דהנה בשבת (דף ק"ט) יד לעין כו' יד מסמא יד
מחרשת יד מעלה לופס ופרש"י ללשון ראשון כולו מיירי קודם
נטילת שחרית וללשון ב' יד לאמה ופי' טבעת ואיך מיירי אחר
נטילה והב"י פסק כלשון ב' של רש"י, ולפ"ז ממילא אין חשש
בנידון דידן כיון דלא מיירי קודם נטילה רק שמשמוש היד
בשכר מפסיד השכר .

שכר ר"ר שורה עליו ואסור לשקותו . הגם שהב"ח כתב שגם
ללשון ראשון של רש"י יד לחסודה ואמה ופי' טבעת מיירי אחר
נטילה והוכיח כן מו"ש יד לפי טבעת כו' ולא תגע שוב בעין
או באוזן קודם נטילה, ופי' דעל פי טבעת וחסודה שורה ר"ר
וכשיגע שם בידו שורה ר"ר על היד, וכשיגע שוב אל העין
תסמתו, הנה הדיוק שלו אינו מוכרח דמ"ש רש"י על יד לפי
טבעת תקצץ ולא תגע שוב בעין וכו', קאי אלמלא לחזור על
כל הנז' שם דלזה נזהר לו יותר כו', כדי שלא יהי' לו במהלגה
אל העין או אל האוזן וה"ה לחסודה ואמה ופי' טבעת וחדא
מנייהו נקיט, ובל"ז יד הדבר לומר ששורה ר"ר על ריבדא
דכוסליתא, ואסור ליגע שם בידו, דא"כ אמאי לא חשבוה
בין הדברים הצריכים נזילה וגם עכ"פ בגיגית של שכר מוכרה
להודות דקאי קודם נטילה, דשם פשיטא דאין ר"ר שורה, דא"כ
כל עושי שכר עגמי נפש לאסור לשקותו, ובירור הדבר תראה
מדרייתא (דמס' בלה) וז"ל שלשה ידות הן ושלשתן כו', יד
לעין מפני שמסמא, יד לחסודה מפני שגורם שפיכת דמים,
וא"כ ללשון ראשון של רש"י, כל"פ דיד לחסודה קודם נטילה
הר"ר מניק שם וגורם שפיכת דמים ויד לאמה הר"ר גורם
לטמא אצל לפי' הב"ח שפי' יד לחסודה כו' שעי' נגיעת היד
בחסודה שורה ר"ר על היד ומסמא העין אצל לנקב החסודה
אין הר"ר מניק, וא"כ ע"כ דדרייתא דמס' בלה מיירי בענין
אחר שגם זולת נטילת שחרית משמוש היד גורם שפיכת דמי
החבורה, וא"כ ל"ל הטעם בגמ' דתקצץ משום דא"כ תיגע היד
בעין ותסמתו ת"ל בל"ז משום משמוש היד בחסודה, כמ"ש
המס' בלה, הרי שא"ל כלל כפי' הב"ח, והשתא ללשון ראשון
של רש"י שהא"ר פסק כוותי' יש לאסור בנידון דידן . אבל אחרי
בינותי בספרים . ראיתי בס' דרכי יוסף כתב שיש ט"ס בקיצור
פסקי הרא"ש, וז"ל יד לעין ולאוזן, וכ"כ בס' יד אהרן יוסף
קרנן נתנאל, [שוב מצאתי בס' א"ח הגט"י (סק"ט) כתב כלשון
א' של רש"י שכולו קודם נטילה] וממילא העיקר כפסק הש"ע
דפסק כלשון ב' של רש"י, דאיך מיירי אחר נטילה . אמנם
גם ללשון ב' יש תיובת בנידון דידן, כי הב"י כתב הטעם שרש"י
חזר בו מפ' א', משום דהי' ק"ל אמאי לא מפרש ההיזק שעושה
היד בנגיעה לאמה וגיגית ואיך, כמו שפי' ביד לעין ולאוזן
וב"ח וט"ז כ' הטעם, משום דיד לאמה בל"ז אשכחן בה לטותא
כו' בריש פ' כל היד, ויד לפי טבעת אשכחן בשבת (דף פ"א),
וממילא באמה ופי' טבעת גם בלא ר"ר אמרינן בהו לטותא
כו', ונ"מ דלפי' הב"י, גז' חסודה וגיגית מיירי אחר נטילת
שחרית, ולפי' הב"ח וט"ז חסודה וגיגית דכלא ר"ר לא אשכחן בה
לטותא דתקצץ, מיירי גם ללשון ב' קודם נטילה, וא"כ לפי דבריהם
לא הרוחנו בנידון דידן מאומה גם ללשון ב' של רש"י, אמנם
עם הבחינה העיקר כפי' הב"י, כי מ"ש הב"ח והט"ז דיד לפי
טבעת אשכחן בה לטותא בשבת (דף פ"א) המעין בשבת (דף
פ"א) וברכות (דף נ"ה), חושב עשרה דברים קשים הם לתחתונות
ולא השיב משמוש היד, ואדרבה (בדף פ"ב) וברכות (דף פ"ב)
משמע שעוד מועיל, (אם לא שגכרש מ"ש יד לבי טבעת כו' היינו
במשמוש יותר מדאי, וזהו י"ל קצת כי בעל המאמר דשם הוא
ר' יונה בשם ר' יהודה ובגדרים (דף מ"ט וברכות (דף נ"ה)
אומר דר' יהודה היה לו כ"ד בהב"ם מצינו אל בהמ"ד וכי איזל
בדק נפשי' בכולו, וא"כ היה רגיל במשמוש יותר מדאי אבל
הוא דוחק וגם לא אשכחן בה לטותא כו', וגם מפ' כל היד
אין